

De taalwetwijzer

Welke taal
wanneer?

Inhoud

1. Een gids door de taaljungle /3
2. De afgelegde weg /4
3. Het taalgebruik in bestuurszaken /7
 - 3.1 Basisregel /9
 - 3.2 Het homogeen Nederlandse taalgebied /9
 - 3.3 Brussel /10
 - 3.4 De faciliteitengemeenten /10
 - 3.5 Nuances /12
 - 3.6 Twijfelgevallen /13
 - 3.7 Sancties /14
 - 3.8 Controle /14
4. het taalgebruik in het bedrijfsleven /16
 - 4.1 Het homogeen Nederlandse taalgebied /16
 - 4.2 Brussel /18
 - 4.3 De faciliteitengemeenten /19
 - 4.4 Twijfelgevallen /20
 - 4.5 Controle /21
5. Het taalgebruik in het onderwijs /22
 - 5.1 Het homogeen Nederlandse taalgebied /22
 - 5.2 Brussel /23
 - 5.3 De faciliteitengemeenten /23
 - 5.4 Sancties en controle /24

Bijlage

Het taalgebruik in bestuurszaken
schematisch voorgesteld /25

1 Een gids door de taaljungle

De Belgische taalwetgeving is het resultaat van een lang onderhandelingsproces en bevat heel wat subtiële evenwichten. Dat is maar goed ook, want de complexe realiteit is niet zomaar in een simpel stramien te vatten. Maar in de praktijk werken al die regels en regeltjes soms bijzonder verwarrend.

Deze brochure legt helder en bondig de taalregels uit voor de gebieden die het belangrijkst zijn voor de doorsnee Vlaming: het Nederlandse taalgebied (met de faciliteitengemeenten) en het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Na een kort overzicht van de basisprincipes bekijken we achtereenvolgens het taalgebruik in bestuurszaken, in de bedrijfswereld en in het onderwijs.

De brochure is een handige leidraad maar in de meeste concrete gevallen biedt ze geen hapklare oplossing: daar is de taalwetgeving nu eenmaal te ingewikkeld voor. Hebt u een vraag over de kleine lettertjes van de wet of twijfelt u over een bepaalde concrete situatie, dan kunt u contact opnemen met het Steunpunt Taalwetwijzer. Dat geeft u een objectief, juridisch onderbouwd en gedocumenteerd antwoord op al uw vragen in verband met de taalwetgeving.

Voor alle duidelijkheid: het Steunpunt Taalwetwijzer is geen klachtenbank en heeft ook niet de bevoegdheid om sancties

op te leggen en om zelf overtredingen recht te zetten. Het geeft wel de nodige informatie en verwijst u eventueel door naar de instanties die sancties kunnen opleggen. U vindt het Steunpunt Taalwetwijzer op het volgende adres:

Steunpunt Taalwetwijzer

Kamer 7A19
Vlaamse overheid
Boudewijnlaan 30, bus 20
1000 BRUSSEL

Fax: 02-553 56 34
Website: www.taalwetwijzer.be
E-mail: taalwetwijzer@vlaanderen.be

Telefonisch is het Steunpunt Taalwetwijzer te bereiken via de Vlaamse Infolijn.

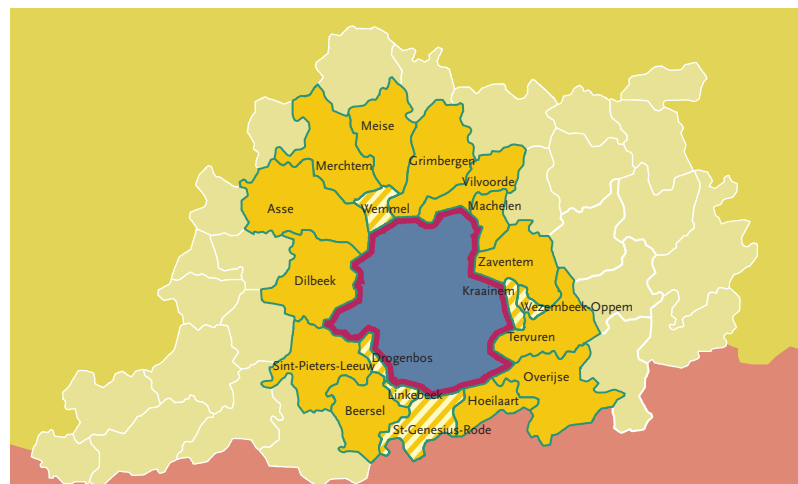

De termen op een rijtje

De taalwetgeving is doorspekt met specifieke termen die we in het dagelijkse leven niet zo snel in de mond nemen. We sommen hier de belangrijkste op.

- Met **'de faciliteitengemeenten'** bedoelen we hier die gemeenten in het Nederlandse taalgebied waar de communicatie tussen de overheid en de inwoners in het Frans verloopt als de bewoners dat wensen. Het gaat om een aantal gemeenten in de Vlaamse Rand (de randgemeenten) en sommige gemeenten aan de taalgrens: de taalgrensgemeenten.
- **'Het Nederlandse taalgebied'** slaat in deze brochure op het Vlaamse Gewest, dat wil zeggen: het homogeen Nederlandse taalgebied plus de faciliteitengemeenten.
- **'Het homogeen Nederlandse taalgebied'** slaat hier op het Nederlandse taalgebied zónder de faciliteitengemeenten.
- **'Brussel'** betekent hier: de negentien gemeenten van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.

Dit kaartje geeft de zes faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand weer. Daarnaast bestaan er ook faciliteiten in de Vlaamse taalgrensgemeenten Bever, Herstappe, Mesen, Ronse, Spiere-Helkijn en Voeren.

2 De afgelegde weg

Toen België in 1830 werd opgericht, had het een voor die tijd progressieve Grondwet, die een aantal fundamentele rechten en vrijheden waarborgde. Een ervan was de taalvrijheid van het individu. Privé mag iedereen de taal gebruiken die hij of zij verkiest. De taal die mensen hanteren in hun relaties met andere mensen, in de media, in het culturele, economische, commerciële en religieuze leven is vrij.

In de praktijk leidde de taalvrijheid tot een bijna volledige verfransing van het openbare leven. De meeste ambtenaren en rechters kenden geen Nederlands en wetten werden alleen in het Frans bekendgemaakt. Die toestand had soms ingrijpende gevolgen. In een aantal ophefmakende rechtszaken in de tweede helft van de negentiende eeuw werden Vlamingen door Franstalige rechters veroordeeld zonder dat ze zelfs begrepen hadden waarvan ze beschuldigd waren.

Het Vlaamse verzet tegen het taalmonopolie van het Frans kwam rond 1860 langzaam op gang. Een handvol Vlaamse intellectuelen begon taaleisen te formuleren die in het begin erg bescheiden uitvielen maar geleidelijk scherper werden. Aanvankelijk vroegen de Vlamingen alleen maar dat het openbare leven in Vlaanderen niet uitsluitend in het Frans zou verlopen. De volgende generaties drongen aan op de erkenning van het Nederlands als een gelijkwaardige taal.

Een belangrijk scharnierpunt in de erkenning van het Nederlands was de vastlegging van een vaste taalgrens in de jaren zestig en de taalwetten die daarop gebaseerd zijn. Op die wetten is de regeling die we hier bespreken nog steeds gestoeld.

Vier taalgebieden, drie officiële talen. In 1962 werd de taalgrens definitief bij wet vastgelegd. België is daardoor ingedeeld in vier taalgebieden: het Nederlandse, het Franse, het Duitse en het tweetalige Frans-Nederlandse gebied (de 19 gemeenten van Brussel). Elke gemeente in België maakt deel uit van een van de vier taalgebieden. Die opdeling werd in 1970 opgenomen in de Grondwet.

Daardoor werd meteen ook het zogenaamde territorialiteitsbeginsel grondwettelijk verankerd: het principe dat op een afgebakend territorium één enkele taal de officiële taal is (of in Brussel: twee talen). De term taalgebied is dus niet louter beschrijvend maar heeft een juridische betekenis. Hij legt vast dat in bepaalde aangelegenheden de streektaal moet worden gebruikt en dat er geen andere taal mag worden gebruikt. In het Nederlandse taalgebied is dat het Nederlands, in het Franse taalgebied het Frans en in het Duitse taalgebied het Duits. In Brussel staan het Nederlands en het Frans op gelijke voet.

Taalvrijheid. Het territorialiteitsprincipe doet geen afbreuk aan het grondwettelijke beginsel van de taalvrijheid. Die mag alleen voor een beperkt aantal domeinen worden ingeperkt:

- het openbaar gezag en het bestuur,
- gerechtszaken,
- het onderwijs in de instellingen die de overheid opricht, erkent of subsidieert,
- de sociale betrekkingen (de relaties tussen de werkgevers en hun personeel) en de officiële documenten die bedrijven moeten gebruiken.

In die domeinen kan de taalvrijheid door een wet of een decreet aan banden worden gelegd. Het taalgebruik in bestuurszaken, in het bedrijfsleven en het onderwijs wordt voornamelijk geregeld door een aantal wetten uit de jaren zestig, die later werden aangepast of verfijnd.

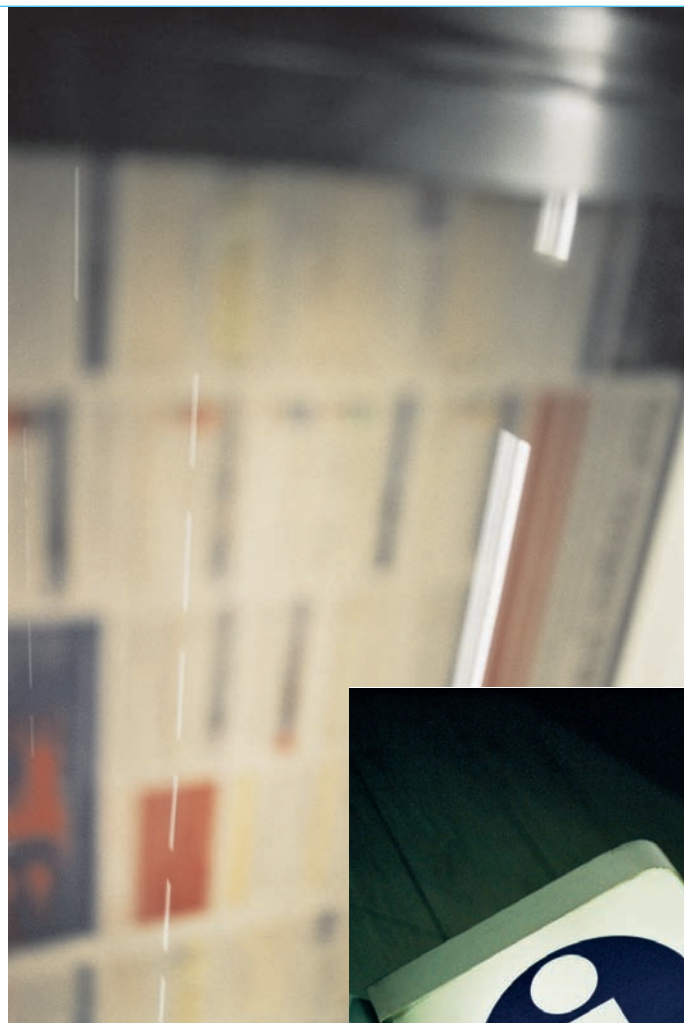
Taalwetten en taaldecreten. De Belgische staat heeft sinds de jaren zestig ingrijpende veranderingen ondergaan. Geleidelijk werd het unitaire België omgevormd tot een federale staat

met twee soorten deelstaten, de gemeenschappen en de gewesten. Dat had ook gevolgen voor de taalwetgeving, die tot dan toe nationaal werd geregeld en voor het hele Belgische grondgebied gold. Zo mogen de Vlaamse en de Franse Gemeenschap in het eigen taalgebied via eigen wetgeving (decreten) zelf het taalgebruik regelen in de meeste domeinen die hierboven zijn opgesomd. Dankzij die verregaande autonomie kunnen ze eigen accenten leggen en de bestaande nationale wetten verfijnen of zelfs vervangen. De bevoegdheden van de Duitstalige Gemeenschap zijn beperkter.

Uiteraard gelden de taaldecreten van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap niet op het Brusselse grondgebied, dat niet tot een van de gemeenschappen behoort. Maar in hun eigen taalgebied zijn die gemeenschappen dus wél bevoegd, op twee uitzonderingen na.

- Het taalgebruik in de faciliteitengemeenten kan alleen met een bijzondere meerderheid door het federale Parlement worden geregeld, zodat één taalgemeenschap de faciliteiten voor anderstalige inwoners niet zou kunnen afschaffen.
- De taaldecreten zijn niet van toepassing op een aantal overheden die belangrijk zijn voor het volledige grondgebied van België of voor een groot gedeelte ervan, zelfs al bevindt hun zetel zich in het Nederlandse taalgebied (bijvoorbeeld de uitvoeringsdiensten, *zie p. 8*).

Naargelang het taalstatuut van de gemeente of de soort van overheid is dus ofwel de gemeenschap, ofwel de federale overheid bevoegd.

3 Het taalgebruik in bestuurszaken

De wetgeving op het taalgebruik in bestuurszaken legt onder meer vast in welke taal (oftalen) de overheid moet communiceren met haar burgers, en soms ook omgekeerd. We geven hier een kort overzicht van de taalregels voor de relaties tussen de burger en de verschillende overheden in het homogeen Nederlandse taalgebied, Brussel en de faciliteitengemeenten. Daarna behandelen we een aantal vaak voorkomende twijfelgevallen. Als bijlage vindt u achteraan in deze brochure een schema dat u kan helpen om concrete situaties op te lossen.

De wetten van 8 augustus 1962 en 2 augustus 1963 legden een aantal fundamentele regels vast voor het taalgebruik in bestuurszaken. Die twee taalwetten werden in 1966 omgesmeed tot de Taalwet Bestuurszaken, die voor heel België geldt.

Ondanks de overheveling van de bevoegdheid naar de gemeenschappen, blijft de Taalwet Bestuurszaken ook nu nog de belangrijkste taalregeling in bestuurszaken voor het Nederlandse taalgebied. Dat komt omdat de Vlaamse Gemeenschap maar mondjesmaat gebruik heeft gemaakt van haar bevoegdheid om eigen taaldecreten uit te vaardigen. De regels die in de jaren tachtig werden opgesteld om het taalgebruik in de diensten van de gemeenschappen en gewesten te regelen, verwijzen ook in vele gevallen naar de Taalwet Bestuurszaken.

Overheid? Als we hier over ‘de overheid’ spreken, bedoelen we niet alleen de overheidsdiensten zelf (zoals gemeentebesturen, ministeries of officiële instanties), maar de hele openbare dienstverlening.

Ook alle bedrijven en personen die in het algemeen belang en in opdracht van de overheid optreden, moeten de taalwetten volgen. Die bedrijven en personen worden voor de wet op het taalgebruik in bestuurszaken gelijkgeschakeld met de overheid. Het gaat bijvoorbeeld om De Lijn, een sociale huisves-

tingsmaatschappij, Belgacom, een intercommunale of De Post. Als ze in het algemeen belang en in opdracht van de overheid optreden, moeten dergelijke bedrijven de taalwetten voor bestuurszaken volgen, anders niet. Bijvoorbeeld: De Post steunt een wedstrijd van een privé-bedrijf en hangt van die wedstrijd affiches uit in de postkantoren. Aangezien die activiteit niet behoort tot de taken van algemeen belang die de overheid aan De Post heeft toegewezen, zijn de taalvoorschriften niet van toepassing. Worden er posters opgehangen met de nieuwe posttarieven, dan moet De Post wél de wetgeving op het taalgebruik in bestuurszaken respecteren.

De overheid kan evenmin aan de taalwetten ontsnappen door voor bepaalde opdrachten privé-bedrijven in te schakelen. Ze is verplicht om ervoor te zorgen dat bedrijven die voor haar werken, de taalwetten respecteren. Anders dan bij de gelijkgeschakelde bedrijven en personen blijft de overheid zelf verantwoordelijk voor de naleving van de taalwetten door de privé-medewerker.

De gemeente die voor wegwerkzaamheden een privé-aannemer aanstelt, moet er dus voor zorgen dat de aannemer de Taalwet Bestuurszaken respecteert, hoewel de aannemer zelf niet onderworpen is aan die wet. Zo moeten de verkeersborden die de aannemer plaatst, voldoen aan de taalvoorschriften. De Lijn kan niet ontsnappen aan de taalwetten door een busdienst te laten uitbaten door een privé-busmaatschappij.

Verschillende taalregelingen. De Taalwet Bestuurszaken maakt een onderscheid tussen verschillende soorten diensten.

- Plaatselijke diensten zijn overheden met een hoofdzakelijk lokale functie, zoals het gemeentebestuur, het OCMW, het postkantoor of een treinstation van de NMBS.
- Gewestelijke diensten zijn overheden die bevoegd zijn voor meer dan één gemeente maar waarvan de werkkring niet het hele land omvat, zoals het provinciebestuur, intercommunales of het gewestelijk ontvangkantoor van de belastingen. Het zijn dus géén diensten die afhangen van het Vlaamse, het Waalse of het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest.
- Centrale diensten bedienen het hele Belgische grondgebied en zijn gevestigd in Brussel. Het zijn bijvoorbeeld de hoofdbesturen van de federale overheidsdiensten.
- Uitvoeringsdiensten zijn diensten waarvan geen leiding uitgaat, die belast zijn met een uitvoeringstaak en waarvan de werkkring heel België bestrijkt. Voorbeelden zijn het KMI in Ukkel of het Studiecentrum voor Kernenergie in Mol.
- Ministeries van gemeenschappen en gewesten en diensten die afhangen van de gemeenschappen en de gewesten hebben wegens hun verbondenheid met een van de taalgemeenschappen een specifiek statuut. Het gaat bijvoorbeeld om de departementen van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en de Vlaamse openbare instellingen, zoals De Lijn, Export Vlaanderen of de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB).

3.1 Basisregel

Volgens het grondwettelijk territorialiteitsbeginsel mag de overheid in haar relaties met een burger alleen gebruik maken van de officiële taal of talen (Brussel) van het gebied waarin de woonplaats van die burger ligt. De taal die moet worden gebruikt, hangt dus niet af van de plaats waar de overheid gevestigd is, maar van de plaats waar de overheid haar bevoegdheden uitoefent.

Een overheid waarvan de zetel in Brussel ligt, maar die alleen in het Nederlands taalgebied bevoegdheden uitoefent, is dus niet verplicht om tweetalig te zijn (hoewel die regel moet worden genuanceerd: *zie p. 12*).

Van overheid naar burger. De taalwetgeving bepaalt in de meeste gevallen alleen welke taal de overheid gebruikt in haar contacten met de burger en niet in welke taal de burger zich tot de overheid moet wenden. Privé-personen zijn in theorie dus niet verplicht om de officiële taal van de overheid te gebruiken in hun relatie met het bestuur. Die taalvrijheid is in de praktijk wel heel beperkt. Burgers die een andere taal gebruiken, kunnen van de ambtenaar niet eisen dat ze worden verstaan en de overheid mag in veel gevallen alleen antwoorden in de officiële taal.

Van burger naar overheid. Toch kan de overheid ook aan burgers opleggen welke taal ze moeten gebruiken als ze zich tot de overheid wenden. Wie een brief stuurt naar de overheid, een dossier indient of telefoneert met de overheid, begeeft zich buiten de privé-sfeer en bevindt zich op het terrein van de bestuurszaken. En in dat domein kan de taalvrijheid beperkt worden.

3.2 Het homogeen Nederlandse taalgebied

Van overheid naar burger. In haar relaties met inwoners van het homogeen Nederlandse taalgebied gebruikt de overheid het Nederlands. Als u in Gent woont, kunt u dus niet verwachten dat de provincie uw belastingformulieren in het Frans opstuurt. De inlichtingsformulieren van het VDAB-kantoor in Brugge zijn uitsluitend in het Nederlands.

Van burger naar overheid. Inwoners van het homogeen Nederlandse taalgebied mogen uitsluitend Nederlands gebruiken in hun contacten met diensten die in het homogeen Nederlandse taalgebied gevestigd zijn en waarvan de werkkring alleen dat taalgebied omvat. Er zijn dus twee voorwaarden:

- de burger woont in het homogeen Nederlandse taalgebied,
- de dienst is ook gevestigd in dat taalgebied en oefent uitsluitend daar zijn bevoegdheden uit.

Met andere woorden: een Antwerpenaar die bij het stadsbestuur een aanvraag indient voor een stedenbouwkundige vergunning, doet dat in het Nederlands. Een aanvraag in het Frans wordt niet aanvaard. Eigenlijk bevestigt die regel alleen maar dat het Nederlandse taalgebied eentalig Nederlands is, zoals ook de Grondwet heeft vastgelegd.

3.3 Brussel

Van overheid naar burger. Brussel is, zoals bekend, tweetalig. Daarom moeten de overheden die op het grondgebied van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest bevoegdheden uitoefenen, voor al hun berichten en mededelingen (dat zijn alle niet-gepersonaliseerde informatiedragers, bijvoorbeeld het gemeentelijk informatieblad, een straatnaambord of een naamplaat aan een gebouw) zowel Frans als Nederlands gebruiken.

Voor alle gepersonaliseerde schriftelijke en mondelinge communicatie en voor persoonlijke officiële documenten moet de overheid de taal gebruiken die de burger verkiest: Nederlands of Frans. Akten, getuigschriften of vergunningen moeten dus in het Nederlands worden opgemaakt voor wie daarom vraagt.

Een belangrijke uitzondering vormen de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) en alle diensten die ervan afhangen. De VGC is een gedecentraliseerd bestuur van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel. Ze ondersteunt in Brussel onder meer de Nederlandstalige voorzieningen, de cultuur, het onderwijs en de welzijns- en gezondheidszorg. Omdat die instelling zich tot de Vlaamse Brusselaars richt, volgt ze ook de Vlaamse regeling: alle communicatie gebeurt in beginsel in het Nederlands en vreemde talen mogen slechts uitzonderlijk en onder strikte voorwaarden worden gebruikt.

Van burger naar overheid. Wat het taalgebruik van privé-persoon tegenover de overheid betreft, is de situatie in Brussel eenvoudig: de overheid moet zowel Frans als Nederlands verstaan.

3.4 De faciliteitengemeenten

In de faciliteitengemeenten gelden bijzondere voorschriften die garanderen dat Franstaligen met de overheid in het Frans kunnen communiceren als ze dat willen.

- Betrekkingen met de inwoners van de faciliteitengemeenten (bijvoorbeeld brieven of telefonische gesprekken) gebeuren in het Nederlands, of in het Frans als de inwoner daarom vraagt.
- Berichten en mededelingen, zoals affiches, moeten in het Nederlands én het Frans worden opgesteld, met voorrang voor het Nederlands. Formulieren (voorgedrukte documenten die door de burger zelf moeten worden ingevuld) moeten in de taalgrensgemeenten alleen in het Nederlands beschikbaar zijn, in de randgemeenten in de beide talen.
- Alle persoonlijke officiële documenten, zoals akten of vergunningen, worden opgesteld in de taal die de inwoner verkiest (Nederlands of Frans) óf worden op verzoek en als dat noodzakelijk is, in het Frans vertaald. Welke van die twee regelingen van toepassing is, hangt af van het soort document en van de faciliteitengemeente waarin de dienst gevestigd is die het document uitreikt.

Geen tweetaligheid. De faciliteitenregeling versoepelt het territorialiteitsprincipe. De Franstaligen beschouwen ze daarom wel eens als een stap in de aanhechting van de randgemeenten bij het tweetalige Brussel. Die opvatting strookt niet met de Grondwet.

De Belgische Grondwet erkent namelijk maar één tweetalig gebied: de negentien gemeenten van het Brusselse Hoofd-

stedelijke Gewest. De zes faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand maken dus integraal deel uit van het Nederlandse taalgebied. Sinds de grondwetsherziening van 1993 behoren de Vlaamse randgemeenten bovendien tot de deelstaat Vlaanderen. Maatregelen van de Vlaamse overheid om de taalwetgeving te doen toepassen, gelden dus ook voor de gemeenten in de Vlaamse Rand.

Het is overigens zo dat de taalfaciliteiten alleen gelden voor individuele inwoners, niet voor de bestuurders van de faciliteitengemeenten. Volgens de wet op de bestuurstaal mogen de Vlaamse faciliteitengemeenten alleen in het Nederlands worden bestuurd. De zittingen van de gemeenteraad en het schepencollege mogen uitsluitend in het Nederlands verlopen.

De praktische toepassing van de faciliteitenregeling zorgt soms voor problemen. Volgens de Vlaamse overheid zijn de taalfaciliteiten bedoeld om de integratie van de Franstalige inwoners te bevorderen: ze krijgen via de faciliteiten de mogelijkheid om zich aan te passen aan het Nederlandstalige karakter van het gebied waarin ze wonen. Administratieve documenten van Vlaamse overheden worden daarom niet automatisch in het Frans opgestuurd naar Franstalige inwoners: alleen als ze er uitdrukkelijk om verzoeken, krijgen ze een Frans exemplaar. Anders zou de Vlaamse overheid ervan uitgaan dat de Franstaligen geen Nederlands willen leren.

Om het Nederlandstalige karakter van de Vlaamse Rand te ondersteunen, heeft de Vlaamse overheid de vzw de Rand opgericht, die onder meer het Taalloket heeft uitgebouwd. Het Taalloket wil opkomen tegen de verfransing van de streek

door onder meer burgers met taalklachten bij te staan. Het werkt nauw samen met het Steunpunt Taalwetwijzer. Meer info kunt u krijgen bij het Taalloket zelf, of bij het Steunpunt Taalwetwijzer.

Taalloket

Vzw de Rand
Kaasmarkt 75
1780 WEMMEL

tel.: 02-456 97 85
Fax: 02-456 97 81
E-mail: taalloket@derand.be
Website: www.derand.be

3.5 Nuances

In een aantal situaties is de overheid verplicht om van de basisregels af te wijken of heeft ze de mogelijkheid om dat te doen. Het uitgangspunt blijft dat het gebruik van een andere taal niet mag leiden tot een systematische meertaligheid. De streektaal blijft nog altijd de officiële taal.

Diensten die bevoegd zijn voor verschillende taalgebieden.

Een aantal diensten die heel België of een groot deel ervan bedienen, zijn verplicht om in hun betrekkingen met een burger of bij het opmaken van persoonlijke officiële documenten de taal te gebruiken die de burger kiest, zelfs als dat niet de taal van zijn woonplaats is. De belangrijkste zijn de centrale diensten en de uitvoeringsdiensten die heel België bestrijken (zie p. 8).

Dergelijke diensten gaan er weliswaar van uit dat wie in Antwerpen woont, Nederlands spreekt en ze sturen hun documenten naar een Antwerpenaar dus in het Nederlands op. Maar wie dat wil, mag ook een document in het Frans of Duits aanvragen.

Bij het verspreiden van berichten en mededelingen houden deze diensten wél rekening met de officiële taal of talen van het gebied waar ze verspreid worden. Een affiche, bijvoorbeeld, wordt in het homogeen Nederlandse taalgebied alleen in het Nederlands verspreid.

Verplichte vertalingen. Voor sommige administratieve documenten die opgesteld zijn in een andere taal, is in een beperkt

systeem van vertalingen voorzien. Het gaat bijvoorbeeld om akten die opgemaakt zijn door diensten uit een ander taalgebied. Wie in Antwerpen geboren is en zijn geboorteakte moet voorleggen aan een dienst uit het Franse taalgebied, kan bij de provinciegouverneur een vertaling aanvragen.

Internationale taalvoorschriften en specifieke wetten. Sommige internationale rechtsregels of specifieke wetten schrijven voor dat bepaalde documenten in verschillende talen moeten worden opgemaakt terwijl dat niet mag volgens de taalregels die hier beschreven zijn. In dat geval heeft de internationale regel of de specifieke wet voorrang.

Dat is bijvoorbeeld het geval voor het taalgebruik in internationale rijbewijzen, dat geregeld wordt in een internationaal verdrag. Het verdrag legt vast dat het document vermeldingen in verschillende talen bevat. Zelfs als het rijbewijs wordt uitgereikt door een gemeente uit het Nederlandse taalgebied, moeten volgens het verdrag ook andere talen worden gebruikt naast het Nederlands.

Situaties waarin meertaligheid toegelaten is. Personeelsleden van plaatselijke en gewestelijke diensten mogen inwoners uit een ander taalgebied in hun eigen taal te woord staan. Als een Luikenaar naar de dienst Cultuur van de stad Brugge belt, mag de ambtenaar zijn vragen in het Frans beantwoorden, al is hij of zij dat niet verplicht.

In toeristische centra mogen berichten en mededelingen die bestemd zijn voor toeristen, opgesteld worden in minstens de drie landstalen. Folders, catalogi van het stedelijk museum of

gebruiksinformatie op parkeerautomaten mogen dus in meer dan één taal. De diensten moeten daarvoor wel de toestemming krijgen van de Vaste Commissie voor Taaltoezicht (*zie p. 14*).

Voor het taalgebruik op de internationale luchthaven van Zaventem (Nederlands taalgebied) bestaan specifieke voorschriften, die het gebruik van andere talen dan de landstalen toelaten. Zo mogen mededelingen op de beeldschermen en borden in de vertrekhal in het Nederlands, Frans, Duits en Engels gebeuren.

Uitzonderlijk staan de instanties die toezicht houden op de naleving van de taalwetgeving toe dat er in bijzondere gevallen naast het Nederlands ook andere talen worden gebruikt. Zo mag de Vlaamse overheid een brochure verspreiden in het Nederlands en vier andere talen om buitenlanders welkom te heten die zich in Vlaanderen komen vestigen. Ook de Vlaamse instellingen in Brussel, zoals de Vlaamse Gemeenschapscommissie, verspreiden geregeld publicaties in verschillende talen om anderstaligen te betrekken bij projecten of evenementen. De voorwaarden voor het verspreiden van dergelijke vertaalde informatie zijn echter strikt. Daarom wordt het de overheid aangeraden om vooraf advies in te winnen bij de Vaste Commissie voor Taaltoezicht (*zie p. 14*).

3.6 Twijfelgevallen

Wanneer is een handeling privé-terrein en wanneer valt ze onder de Taalwet Bestuurszaken? Dat is niet altijd even duidelijk. We geven hier een paar veel voorkomende twijfelgevallen.

Reclame. Reclame van privé-ondernemingen is niet onderworpen aan de taalwetgeving, zelfs als de affiches aangeplakt worden op officiële borden. Affiches van privé-bedrijven in treinstations of reclamecampagnes op bushokjes of trams in het Nederlandse taalgebied moeten niet in het Nederlands worden gemaakt. Maar reclame die uitgaat van de overheid is wél onderworpen aan de wetgeving op het taalgebruik in bestuurszaken. Die advertenties, folders, radio- en televisiespots worden immers beschouwd als berichten of mededelingen die onder de Taalwet Bestuurszaken vallen.

Ziekenhuizen en rusthuizen. Privé-ziekenhuizen of universitaire ziekenhuizen zijn niet wettelijk verplicht om patiënten in hun taal te bedienen. Maar openbare ziekenhuizen (OCMW-ziekenhuizen) moeten wél de taalwetgeving bestuurszaken volgen. In Brussel moeten ze Nederlandstalige patiënten in hun taal kunnen bedienen en ze alle documenten en briefwisseling in het Nederlands geven.

Dezelfde redenering gaat op voor de rusthuizen. De Brusselse privé-rusthuizen zijn niet wettelijk verplicht om het Nederlands te gebruiken, de openbare rusthuizen wel.

Contracten. Contacten tussen burgers onderling behoren tot de privé-sfeer. Als twee burgers een huurcontract opstellen,

bepalen ze vrij de taal waarin dat contract wordt opgesteld. Een Nederlandstalige Brusselaar die een huurcontract sluit met een Franstalige eigenaar, kan niet afdwingen dat dat contract in het Nederlands wordt opgesteld.

3.7 Sancties

Disciplinaire straffen. Ambtenaren en gezagsdragers die de taalwetgeving omzeilen of niet toepassen, kunnen disciplinair worden gestraft.

Nietigheid. Gebruikt een dienst de verkeerde taal, dan kunnen de handelingen in die taal nietig worden verklaard. De handeling wordt dan geacht nooit te hebben bestaan en er mogen geen gevolgen aan worden verbonden. Een benoeming in de verkeerde taal is dus nooit gebeurd, en een ontslag evenmin.

De nietigheid is geen automatisme: ze moet op verzoek van een belanghebbende worden vastgesteld door een instantie die daarvoor bevoegd is. Dat wil concreet zeggen dat een burger niet zelf mag beslissen om een handeling of maatregel naast zich neer te leggen omdat de juiste taal niet werd gebruikt.

3.8 Controle

Net als andere wetten, kunnen taalwetten worden afgedwongen door rechtbanken of de overheid. Daarnaast zijn een aantal instanties opgericht die alleen voor taalwetgeving bevoegd zijn.

Overheid en rechtbanken. Als u een overtreding van de taalwetgeving vaststelt, kunt u altijd eerst de dienst zelf waarschuwen die de overtreding heeft begaan. Dat gaat het snelst.

Is de dienst bereid om de fout recht te zetten, dan is er geen probleem. Gebeurt dat niet, dan kan de beslissing die in strijd is met de taalwet door de voogdijoverheid worden nietigverklaard.

Als u naar de rechter stapt, kan die de administratieve beslissingen in een verkeerde taal buiten toepassing laten. Dat betekent dat de beslissing voor dat ene specifieke geval niet geldt, maar niet wordt vernietigd. Ze blijft bestaan en kan in andere gevallen, als er niet tegen wordt geprotesteerd, wél worden ingeroepen.

Tegen een bijzondere categorie van administratieve beslissingen, de administratieve rechtshandelingen (zoals een benoeming of een bindend advies), kan een beroep worden ingesteld bij de Raad van State. Die kan de bestuurshandelingen wél vernietigen.

Voor heel België: de Vaste Commissie voor Taaltoezicht. De Vaste Commissie voor Taaltoezicht onderzoekt klachten over de toepassing van de Taalwetgeving Bestuurszaken. Na onderzoek van de klacht formuleert de VCT een advies. Die adviezen

hebben een groot moreel gezag maar zijn niet juridisch bindend. Volhardt de overtreder in de boosheid, dan heeft de Vaste Commissie de mogelijkheid om zelf naar de rechter te stappen of een beroep te doen op de Raad van State. Maar dat is zeer uitzonderlijk.

De Vaste Commissie is opgedeeld in twee afdelingen, een Nederlandstalige voor het homogeen Nederlandse taalgebied en een Franstalige voor het Franse taalgebied. Bij klachten over overtredingen in Brussel, de faciliteitengemeenten of het Duitse taalgebied vergaderen de twee afdelingen samen, als de verenigde vergadering.

Vaste Commissie voor Taaltoezicht

Warandeborg 4, 1000 BRUSSEL

tel.: 02-518 23 50

Fax: 02-518 26 20

Voor Brussel: de vice-gouverneur. In de negentien Brusselse gemeenten ziet naast de VCT ook de vice-gouverneur van het arrondissement Brussel-hoofdstad erop toe dat de diensten de taalwetten respecteren. Zijn opdracht is vergelijkbaar met die van de VCT maar blijft beperkt tot klachten over overtredingen in Brussel. De vice-gouverneur kan een (niet bindend) advies geven en kan als ombudsman optreden om tot een oplossing te komen die voor alle partijen bevredigend is.

Vice-gouverneur van het administratief arrondissement Brussel-hoofdstad

Gasthuisstraat 31, 1000 BRUSSEL

tel.: 02-512 85 77

Fax: 02-513 04 54

Voor de faciliteitengemeenten in de Vlaamse Rand: de adjunct van de gouverneur. De adjunct van de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant houdt toezicht op de naleving van de taalwetten in Wemmel, Kraainem, Wezembeek-Oppem, Sint-Genesius-Rode, Drogenbos en Linkebeek. Hij kan (voor die zes gemeenten) een niet-bindend advies verlenen en kan als ombudsman optreden.

Adjunct van de gouverneur van de provincie Vlaams-Brabant

Provincieplein 1, 3010 Leuven

tel.: 016-26 70 94

Fax: 016-26 70 92

E-mail: adjunct-gouverneur@vl-brabant.be

Voor Voeren: de adjunct-arrondissementscommissaris. De adjunct-arrondissementscommissaris voor Voeren kan de nodige maatregelen treffen bij overtredingen van de taalwetten door lokale overheden in die gemeente. Burgers die niet bij die overheden terecht kunnen in de taal die de Taalwet Bestuurszaken voorschrijft, kunnen zich tot de adjunct-arrondissementscommissaris wenden. Hij zal hen dan bijstaan en desnoods contact opnemen met de overheid om hen te helpen.

Arrondissementscommissariaat Voeren

Stationsstraat 103 A, 3790 VOEREN

tel.: 04-381 07 84

Fax: 04-381 22 31

4 het taalgebruik in het bedrijfsleven

Het basisprincipe in het bedrijfsleven is de vrijheid van taalgebruik: werknemers en ondernemingen mogen de taal gebruiken die ze willen. Maar er zijn wél regels voor officiële documenten en voor het taalgebruik binnen in de onderneming.

Artikel 52 van de Taalwet Bestuurszaken (1966) verplicht bedrijven om in sommige aangelegenheden de streektaal te gebruiken. Aanvankelijk gold deze bepaling voor alle ondernemingen met een exploitatiezetel in België.

In 1973 heeft de Vlaamse overheid een eigen regelgeving ontwikkeld die de bepaling uit de Taalwet Bestuurszaken gedeeltelijk vervangt. Voor ondernemingen met een exploitatiezetel in het homogeen Nederlandse taalgebied geldt sindsdien het Septemberdecreet. In Brussel en in de faciliteitengemeenten blijft artikel 52 van de Taalwet Bestuurszaken van toepassing.

4.1 Het homogeen Nederlandse taalgebied

Basisbeginsel. Ondernemingen in het homogeen Nederlandse taalgebied moeten het Nederlands gebruiken voor alle schriftelijke en mondelinge communicatie met hun werknemers en voor al hun officiële documenten.

- Officiële documenten zijn de documenten die van overheidswege worden verplicht, zoals de wettelijk verplichte delen van een factuur, loonfiches, arbeidscontracten, statuten of notulen van de aandeelhoudersvergadering.
- Onder schriftelijke en mondelinge communicatie met de werknemers vallen bijvoorbeeld waarschuwingsborden, mededelingen en handleidingen.

Voor welke ondernemingen?

In het homogeen Nederlandse taalgebied geldt de taalwetgeving op het bedrijfsleven voor alle bedrijven en werkgevers, of ze nu een commerciële activiteit uitoefenen of niet. Zo goed als elke bedrijfsactiviteit en elke vorm van tewerkstelling zijn dus onderworpen aan de taalregels.

Welke regels een bedrijf moet volgen, wordt bepaald door de exploitatiezetel: het kantoor of de winkel waar de medewerker effectief werkt, en dus niet de hoofdzetel van het bedrijf. Een bedrijf met kantoren in Brussel en Gent valt onder de Vlaamse regelgeving voor zijn Gentse kantoor en onder de Brusselse regelgeving voor zijn Brusselse vestiging. Voor handelsvertegenwoordigers geldt het kantoor waar ze hun orders ontvangen als exploitatiezetel.

Wat wordt niet geregeld? Voor alle andere ondernemingscommunicatie geldt de taalvrijheid.

- Voor alle externe communicatie, zowel mondeling als schriftelijk, mogen andere talen worden gebruikt. Een bedrijf mag zijn klanten dus Spaanse brieven sturen of ze in het Duits ontvangen. Werknemers van het bedrijf kunnen worden verplicht om in hun klantencontacten andere talen te gebruiken, en bijvoorbeeld brieven in het Engels te schrijven of anderstalige bestellingen van een klant op te nemen.
- Ook gesprekken of briefwisseling tussen de werknemers onderling hoeven niet in het Nederlands te gebeuren, zolang er tussen die werknemers geen hiërarchische band bestaat. Een chef moet zijn ondergeschikte strikt genomen in het Nederlands aanspreken maar omgekeerd, zo wordt aangenomen, moet dat niet en ook collega's van hetzelfde niveau mogen onderling een andere taal gebruiken.

Vertalen mag. Een bedrijf mag altijd voor een vertaling zorgen van de documenten die voor het personeel bestemd zijn - al blijft het Nederlandse document het enige officiële. Als het vertaalde document bijvoorbeeld afwijkt van het origineel, dan mag geen rekening gehouden worden met de vertaling.

Als een bedrijf veel anderstalige werknemers heeft, kan het zelfs worden verplicht om voor vertalingen te zorgen. Daarvoor is in een bijzondere procedure voorzien. De vertegenwoordigers van de werknemers in de ondernemingsraad of de vakbondsvertegenwoordigers moeten de vertaling eenparig aanvragen. De verplichting geldt voor één jaar (waarna ze kan worden vernieuwd).

Sancties. In principe kan een rechtbank administratieve geldboeten en zelfs strafsancties uitspreken voor overtredingen van de taalwetgeving in het bedrijfsleven. Ook de toezichtsambtenaren van de afdeling Inspectie Werkgelegenheid (*zie p. 21*) hebben uitgebreide bevoegdheden. Ze kunnen de overtreder bijvoorbeeld waarschuwen en hem een termijn opleggen om de wet toe te passen. Zo kan het decreet worden nageleefd zonder dat het tot boetes of gerechtelijke procedures komt.

Stukken of handelingen in de verkeerde taal moeten nietig worden verklaard door de rechter. Ze worden geacht nooit te hebben bestaan en de rechter mag er geen rekening mee houden. Zo is een ontslag om dringende redenen onregelmatig als dat gebeurt in de verkeerde taal. Maar de nietigverklaring kan nooit nadeel berokkenen aan de werknemer of aan derden. De werknemer kan zich voor de rechter dus beroepen op de clausules die voor hem voordelig zijn en tegelijkertijd de nietigheid van de nadelige clausules aanvoeren.

Bovendien moet het onregelmatige stuk worden vervangen. Vanaf de datum waarop dat is gebeurd, geldt het nieuwe stuk of de nieuwe handeling. Dat is uiteraard alleen zo als de vervanging mogelijk en nuttig is. Het is bijvoorbeeld niet mogelijk om de kennisgeving van een ontslag om dringende redenen in de juiste taal te stellen als de wettelijk vastgestelde termijn daarvoor is verstreken.

4.2 Brussel

Voor welke ondernemingen?

In Brussel geldt de taalwetgeving op het bedrijfsleven alleen voor bedrijven en personen die een handelsactiviteit uitoefenen. Anders dan in het homogeen Nederlandse taalgebied vallen bijvoorbeeld scholen of vakbonden niet onder de taalwetgeving in het bedrijfsleven omdat het geen commerciële bedrijven zijn.

Welke regels een bedrijf moet volgen, wordt bepaald door de exploitatiezetel: het kantoor of de winkel waar de medewerker effectief werkt, dus niet de hoofdzetel van het bedrijf. Een bedrijf met kantoren in Brussel en Gent valt onder de Vlaamse regelgeving voor zijn Gentse kantoor en onder de Brusselse regelgeving voor zijn Brusselse vestiging. Voor handelsvertegenwoordigers geldt het kantoor waar ze hun orders ontvangen als exploitatiezetel.

Basisbeginsel. Voor de Brusselse exploitatiezetsels van commerciële bedrijven gelden drie vuistregels.

- Schriftelijke communicatie met het personeel moet naargelang de taal van de werknemer in het Nederlands of in het Frans gebeuren. Tweektalige loonfiches zijn dus onwettig.
- Voor officiële documenten die niet bedoeld zijn voor de werknemer, zoals statuten, verplichte delen van facturen of jaarverslagen, mag het bedrijf kiezen tussen Nederlands en Frans. Die documenten mogen ook in beide talen opgesteld zijn. Een Brusselse onderneming mag dus een tweektalige factuur versturen naar een klant uit Gent.
- Voor mondelinge communicatie met het personeel bestaan er geen regels.

Een bedrijf kan niet worden verplicht om documenten te vertalen die bestemd zijn voor het personeel. Maar vrijwillige vertalingen zijn niet verboden als dat kan worden verantwoord door de samenstelling van het personeel. Het oorspronkelijke document moet wel altijd in de voorgeschreven taal opgesteld zijn en de vertalingen kunnen nooit het origineel vervangen.

Sancties. Documenten die in de verkeerde taal zijn opgesteld, moet het bedrijf uit eigen beweging of op aanmaning vervangen door een document in de juiste taal. Het document in de juiste taal heeft uitwerking vanaf de datum dat het vervangen document werd opgemaakt.

4.3 De faciliteitengemeenten

Voor welke ondernemingen?

Net als in Brussel zijn in de faciliteitengemeenten alleen commerciële bedrijven onderworpen aan de taalwetgeving in het bedrijfsleven. Uiteraard moet de exploitatiezetel van het bedrijf gevestigd zijn in een van de faciliteitengemeenten. Die exploitatiezetel is het kantoor of de winkel waar de medewerker effectief werkt, en niet de hoofdzetel van het bedrijf.

Basisbeginsel. Voor de exploitatiezetsels van commerciële bedrijven in de faciliteitengemeenten gelden drie vuistregels.

- Schriftelijke communicatie met het personeel gebeurt in het Nederlands. Net als in Brussel mag de werkgever eventueel een vertaling bij de originele documenten voegen als dat kan worden verantwoord aan de hand van de personeelssamenstelling.
- Officiële documenten die niet bedoeld zijn voor de werknemer, zoals statuten, de verplichte delen van facturen of jaarverslagen, moeten in het Nederlands.
- Voor mondelinge communicatie met het personeel bestaan er geen regels.

Sancties. Documenten die in de verkeerde taal zijn opgesteld, moet het bedrijf uit eigen beweging of op aanmaning vervangen door een document in de juiste taal. Het document in de juiste taal heeft uitwerking vanaf de datum dat het vervangen document werd opgemaakt.

4.4 Twijfelgevallen

Soms is het niet duidelijk of een document of een handeling al dan niet onder de taalregels voor het bedrijfsleven valt. Enkele veel voorkomende situaties zijn de volgende.

Vacatures en sollicitatiegesprekken. Veel bedrijven publiceren Engelstalige wervingsadvertenties. Dat mag, want een vacature wordt niet beschouwd als een relatie tussen werkgever en werknemer en dus kan de wetgever geen beperkingen opleggen.

Volgens het Arbitragehof is er tijdens een sollicitatiegesprek wel al sprake van een sociale betrekking. Daarom moeten sollicitatiegesprekken in het homogeen Nederlandse taalgebied in het Nederlands gebeuren, maar de werkgever mag natuurlijk wel de talenkennis van de sollicitant testen. In Brussel en de faciliteitengemeenten zijn er, zoals gezegd, geen regels voor het mondelinge taalgebruik.

Computerprogramma's. Alle schriftelijke communicatie met de werknemers moet (minstens) in de taal van de werknemer gebeuren. Volgens de Nederlandstalige afdeling van de Vaste

Commissie voor Taaltoezicht vallen ook computerprogramma's onder die regel. Computerprogramma's die gebruikt worden in exploitatiezetsels in het homogeen Nederlandse taalgebied moeten dus eigenlijk in het Nederlands gemaakt zijn. Maar de Vaste Commissie voor Taaltoezicht houdt rekening met praktische bezwaren: de taalverplichting geldt alleen als er een Nederlandse versie van het programma bestaat die binnen een redelijke termijn beschikbaar is, of als het om zelfgemaakte software gaat.

Handleidingen. Handleidingen zijn schriftelijke berichten die bestemd zijn voor het personeel en moeten dus worden vertaald naar het Nederlands, of in Brussel eventueel naar het Frans. Die verplichting is echter niet altijd realistisch. Daarom neemt de Vaste Commissie voor Taaltoezicht aan dat handleidingen niet moeten worden vertaald als ze uitsluitend bestemd zijn voor hogere kaderleden waarvan de talenkennis een van de functievereisten is.

4.5 Controle

De controle op de taalwetgeving in het bedrijfsleven gebeurt door het gerecht. Daarnaast is er ook de Vaste Commissie voor Taaltoezicht.

In het homogeen Nederlandse taalgebied zijn de ambtenaren van de afdeling Inspectie Werkgelegenheid gemachtigd om te controleren of een bedrijf de taalwetgeving naleeft. Ze kunnen waarschuwingen geven, het bedrijf een dwingende termijn opleggen om zich aan de wetgeving te conformeren, en processen-verbaal opstellen.

Afdeling Inspectie Werkgelegenheid

Vlaamse overheid
Koning Albert II - laan 35, bus 20
1030 BRUSSEL

tel.: 02-553 44 15
Fax: 02-553 42 71
E-mail: werkgelegenheid.inspectie@vlaanderen.be

In Brussel en de faciliteitengemeenten zijn niet de Vlaamse, maar de federale ambtenaren gemachtigd om te controleren of een bedrijf de taalwetgeving naleeft. Onder meer de ambtenaren van de Inspectie van de Sociale Wetten zijn bevoegd.

Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg Algemene Directie Toezicht op de Sociale Wetten

Ernest Blerotstraat 1, 1070 BRUSSEL

tel.: 02-235 54 01
Fax: 02-235 54 04
E-mail: tsw.brussel@werk.belgie.be

Voor heel België: de VCT. De Vaste Commissie voor Taaltoezicht onderzoekt onder meer klachten over de toepassing van de taalwetgeving in het bedrijfsleven. Voor de klachten over een overtreding in Brussel of de faciliteitengemeenten is de verenigde vergadering bevoegd. Klachten over overtredingen in het homogeen Nederlandse taalgebied worden behandeld door de Nederlandstalige afdeling.

Vaste Commissie voor Taaltoezicht

Warandeborg 4, 1000 BRUSSEL

tel.: 02-518 23 50
Fax: 02-518 26 20

5 Het taalgebruik in het onderwijs

Het taalgebruik in het onderwijs is niet volledig vrij. De Onderwijstaalwet van 1963 schrijft voor in welke taal de algemene vakken moeten worden gegeven in onder meer het kleuter-, lager en secundair onderwijs. Ze geldt voor scholen in Brussel, de faciliteitengemeenten en het homogeen Nederlandse taalgebied.

5.1 Het homogeen Nederlandse taalgebied

In het homogeen Nederlandse taalgebied is de onderwijstaal Nederlands, behalve voor het vreemdetalenonderwijs. De Duitse les mag dus volledig in het Duits plaatsvinden, maar de les wiskunde mag alleen in het Nederlands.

Op die basisregel bestaan een paar uitzonderingen omdat een beperkt gebruik van andere talen in het onderwijs in bepaalde situaties nuttig kan zijn. In sommige klasjes uit het basis- en secundair onderwijs zitten nogal wat allochtone kinderen die thuis alleen hun moedertaal spreken en te weinig Nederlands kennen om de les goed te kunnen volgen. Om hun integratie te vergemakkelijken, organiseert een aantal scholen in nauwe samenwerking met de Vlaamse overheid taalondersteunende initiatieven. In sommige gevallen wordt daarbij in een beperkt aantal lestijden de moedertaal van het kind gebruikt (bijvoorbeeld bij het Onderwijs in Eigen Taal en Cultuur). Daarnaast

Scholen?

Als we hier over ‘scholen’ spreken, bedoelen we de scholen van het officiële net (de scholen die de overheid zelf opricht) en scholen van het vrije net die door de overheid worden erkend of gesubsidieerd.

Omgekeerd kunnen scholen die de taalregels niet volgen, geen overheidssubsidies krijgen. Maar de Onderwijstaalwet sluit niet uit dat er privé-scholen worden opgericht waar het taalgebruik volledig vrij is.

Daarnaast zijn er ook scholen waarvoor er afwijkende regels bestaan, bijvoorbeeld internationale scholen.

organiseren bepaalde scholen ook onthaalonderwijs voor anderstaligen, waarbij kinderen en jongeren die in België aankomen, een intensieve cursus Nederlands krijgen zodat ze daarna in het reguliere onderwijs terecht kunnen. Volgens de Vlaamse overheid druisen die maatregelen niet in tegen de Onderwijstaalwet.

5.2 Brussel

Brussel heeft geen tweetalig onderwijs: een (officiële, erkende of gesubsidieerde) school geeft ofwel les in het Frans, ofwel in het Nederlands.

Kinderen die in Brussel zelf wonen, kunnen naar keuze worden ingeschreven in een Nederlandstalige of Franstalige school. Het gezinshoofd heeft de vrije keuze. Maar kinderen uit het Nederlandse taalgebied (faciliteitengemeenten inbegrepen) moeten in beginsel onderwijs volgen in de taal van de streek waar ze vandaan komen. In dit geval is dat het Nederlands, tenzij de gebruikelijke taal of moedertaal van het kind Frans is. Dat het kind Franstalig is, moet worden bevestigd in de taalverklaring van het gezinshoofd, een speciaal document dat wordt voorgelegd aan de Taalinspectie (*zie p. 24*). Het kan ook zijn dat de leerling vroeger al ingeschreven was in een andere Franstalige school. Dan moet de directeur van die school dat bevestigen in een taalgetuigschrift.

De Nederlandstalige scholen in Brussel hebben een goede naam en trekken ook veel kinderen uit Franstalige of taalgemengde gezinnen aan. Net als in het Nederlandse taalgebied organiseren of ondersteunen de Vlaamse Gemeenschap en

de Vlaamse Gemeenschapscommissie een reeks projecten die tegemoetkomen aan de Brusselse taalproblematiek. Zo wordt het mogelijk dat de hele klas in het Nederlands les krijgt zonder dat iemand uit de boot valt.

5.3 De faciliteitengemeenten

In de faciliteitengemeenten is de onderwijstaal het Nederlands. Alleen voor het kleuter- en lager onderwijs bestaat een afwijkende regeling. Onder bepaalde voorwaarden kan de lokale overheid daar verplicht worden om Franstalige basisscholen op te richten voor de anderstalige inwoners van die gemeenten. Die scholen worden gesubsidieerd door de Vlaamse overheid. Dat gebeurt in elk van de zes randgemeenten en in de taalgrensgemeente Ronse. In die laatste gemeente gelden ook (beperkte) faciliteiten voor secundaire scholen die vóór 1963 een Franstalige technische afdeling hadden.

De Franstalige basisscholen in de faciliteitengemeenten zijn bedoeld om de integratie van de Franstaligen in hun gemeente te bevorderen. Daarom bepaalt de Onderwijstaalwet dat de leerlingen van die scholen een doorgedreven onderricht van de Nederlandse taal moeten krijgen. Het is dan ook logisch dat alleen de Franstalige inwoners er gebruik van mogen maken.

Wie zijn kinderen wil inschrijven in een Franstalige school in een faciliteitengemeente, moet bewijzen dat ze Franstalig zijn én in een faciliteitengemeente wonen. Dat wordt bewezen met een taalverklaring die moet worden gecontroleerd door de Taalinspectie (*zie p. 24*). Het kan ook zijn dat de leer-

ling vroeger al ingeschreven was in een andere Franstalige school. Dan moet de directeur van die school dat bevestigen in een taalgetuigschrift. Bovendien moet het gemeentebestuur ook een attest afleveren dat bewijst dat het kind wel degelijk in een faciliteitengemeente woont.

Nederlandstalige kinderen uit Kraainem mogen dus niet naar een officiële, erkende of gesubsidieerde Franstalige school gaan in de faciliteitengemeente Kraainem. Franstalige kinderen uit Zaventem (homogeen Nederlands taalgebied) mogen dat evenmin. Ze kunnen uiteraard, als ze dat willen, wel naar een Franstalige school over de taalgrens of in Brussel gaan.

5.4 Sancties en controle

Scholen worden regelmatig doorgelicht om na te gaan of ze alle wettelijke en reglementaire bepalingen en kwaliteitsnormen respecteren. Bij de pedagogische inspectie zien de Inspectie Basisonderwijs en de Inspectie Secundair Onderwijs van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap ook toe op de naleving van de Onderwijstaalwet. De controle op het taalstelsel van de leerlingen gebeurt door de Taalinspectie, een federale instelling.

In het basisonderwijs gebeurt de pedagogische inspectie door:

Inspectie Basisonderwijs

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Koning Albert II-laan 15, 1210 BRUSSEL

tel.: 02-553 94 74

Fax: 02-553 94 15

E-mail: inspectie.basisonderwijs@vlaanderen.be

In het secundair onderwijs gebeurt de pedagogische inspectie door:

Inspectie Secundair Onderwijs

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Koning Albert II-laan 15, 1210 BRUSSEL

tel.: 02-553 88 72

Fax: 02-553 88 75

E-mail: inspectie.secundaironderwijs@vlaanderen.be

Er bestaat geen specifieke klachtenprocedure voor particulieren.

De controle op het taalstelsel van de leerlingen gebeurt door:

Taalinspectie in het onderwijs

Federale diensten voor wetenschappelijke, technische en culturele aangelegenheden
Wetenschapsstraat 8, 1000 BRUSSEL

tel.: 02-238 34 11

Fax: 02-230 59 12

De Taalinspectie gaat na of een leerling wel aan de taalvoorwaarden voldoet om zich in te schrijven in een school uit Brussel of in een van de Franstalige scholen uit de faciliteitengemeenten. Is dat niet het geval, dan wordt de toegang tot de school geweigerd. Een directeur die de regels rond het taalstelsel van de leerlingen niet naleeft, kan een disciplinaire sanctie oplopen. Ook kunnen de toelagen van zijn school worden ingetrokken. Tegen de beslissing van de Taalinspectie kan beroep worden aangetekend.

Bijlage

Het taalgebruik in bestuurszaken schematisch voorgesteld

Het is onbegonnen werk om in detail uit te leggen welke taal de verschillende overheden in een concreet geval moeten gebruiken. Daarom hebben we de regels in het onderstaande schema gegoten. Het schema is ingedeeld volgens de ver-

schillende categorieën overheden die we op p. 8 hebben opgesomd. Per dienst vindt u links de verschillende vormen van communicatie die de Taalwet Bestuurszaken onderscheidt, rechts vindt u de taal of talen die moeten worden gebruikt.

Plaatselijke diensten in het Nederlandse taalgebied en in Brussel

Taalvoorschriften voor de contacten van plaatselijke diensten van de taalhomogene gemeenten met inwoners van die gemeenten

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen

Taalvoorschriften voor de contacten van de plaatselijke diensten van de taalgrensgemeenten met inwoners van die gemeenten

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands (of Frans tegenover een inwoner, als die dat wil)
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, met voorrang voor het Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar op eenvoudig verzoek kan de belanghebbende een vertaling verkrijgen
– getuigschriften:	Nederlands of Frans, naar gelang van de keuze van de particulier
– verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar iedere belanghebbende die er de noodzaak van aantoon, kan onder bepaalde voorwaarden een vertaling verkrijgen

Taalvoorschriften voor de contacten van de plaatselijke diensten van de randgemeenten met inwoners van die gemeenten

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands (of Frans tegenover een inwoner, als die dat wil)
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, met voorrang voor het Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlandse en Franse exemplaren moeten ter beschikking zijn
– opstellen van akten die particulieren betreffen, in de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende
– opstellen van akten die particulieren betreffen, in de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem:	Nederlands, maar iedere belanghebbende kan kosteloos en op eenvoudig verzoek een vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende

Taalvoorschriften voor de contacten van de plaatselijke diensten van de Brusselse gemeenten met inwoners van die gemeenten

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands of Frans, naar gelang van de taal van de wens van de particulier
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, zonder voorrang van een van beide talen
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands en Frans, zonder voorrang van een van beide talen
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de particulier
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de particulier

Gewestelijke diensten die bevoegdheden uitoefenen in Brussel en in het Nederlandse taalgebied**Diensten waarvan de werkring alleen gemeenten uit het homogeen Nederlandse taalgebied omvat**

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen

Diensten waarvan de werkring taalhomogene gemeenten en faciliteitengemeenten uit het Nederlandse taalgebied omvat

Tegenover de inwoners van de rand- en taalgrensgemeenten:

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands, of Frans tegenover een inwoner, als die dat wil)
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, met voorrang voor het Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek uit de randgemeenten:	Nederlandse en Franse exemplaren moeten ter beschikking zijn
– formulieren bestemd voor het publiek uit de taalgrensgemeenten:	Nederlands
– opstellen van akten betreffende particulieren uit de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende
– opstellen van akten betreffende particulieren uit de taalgrensgemeenten of de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem:	Nederlands, maar iedere belanghebbende kan kosteloos en op eenvoudig verzoek een vertaling verkrijgen
– getuigschriften uit te reiken aan particulieren:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende
– verklaringen, machtigingen en vergunningen uit te reiken aan particulieren uit de taalgrensgemeenten:	Nederlands
– verklaringen, machtigingen en vergunningen uit te reiken aan particulieren uit de randgemeenten:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende

Tegenover de inwoners van de taalhomogene gemeenten van het Nederlandse taalgebied:

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen

Diensten waarvan de werkring gemeenten uit verschillende taalgebieden bestrijkt, behalve Brussel-hoofdstad

Deze diensten moeten, met betrekking tot de gemeenten uit het Vlaamse Gewest het bovenstaande schema respecteren (Diensten waarvan de werkring taalhomogene gemeenten en faciliteitengemeenten omvat).

Diensten waarvan de werkring alleen Brusselse gemeenten omvat en diensten waarvan de werkring zowel Brusselse gemeenten als gemeenten uit het Vlaamse Gewest en/of het Waalse Gewest omvat

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands of Frans, naar gelang van de taal van de wens van de particulier
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, zonder voorrang van een van beide talen
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands en Frans, zonder voorrang van een van beide talen
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de particulier
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de particulier

Centrale diensten en uitvoeringsdiensten

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands, Frans of Duits naar gelang van de taal van de wens van de particulier
– berichten en mededelingen aan het publiek:	zie de taalvoorschriften voor berichten en mededelingen, opgelegd aan de plaatselijke diensten
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlandse, Franse en, zo nodig Duitse formulieren worden ter beschikking gesteld van het publiek
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, Frans of Duits naar gelang van de wens van de particulier
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, Frans of Duits naar gelang van de wens van de particulier

Diensten van de Vlaamse regering

Diensten waarvan de werkring alleen taalhomogene gemeenten bestrijkt

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen

Diensten waarvan de werkring taalhomogene gemeenten en faciliteitengemeenten uit het Nederlandse taalgebied omvat

Tegenover de inwoners van de rand- en taalgrensgemeenten:

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands, of Frans tegenover een inwoner, als die dat wil
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, met voorrang voor het Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek uit de randgemeenten:	Nederlandse en Franse exemplaren moeten ter beschikking zijn
– formulieren bestemd voor het publiek uit de taalgrensgemeenten:	Nederlands
– opstellen van akten betreffende particulieren uit de gemeenten Drogenbos, Kraainem, Linkebeek en Wemmel:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende
– opstellen van akten betreffende particulieren uit de taalgrensgemeenten of de gemeenten Sint-Genesius-Rode en Wezembeek-Oppem:	Nederlands, maar iedere belanghebbende kan kosteloos en op eenvoudig verzoek een vertaling verkrijgen
– getuigschriften uit te reiken aan particulieren:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende
– verklaringen, machtigingen en vergunningen uit te reiken aan particulieren uit de taalgrensgemeenten:	Nederlands
– verklaringen, machtigingen en vergunningen uit te reiken aan particulieren uit de randgemeenten:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de belanghebbende

Tegenover de inwoners van de taalhomogene gemeenten van het Nederlandse taalgebied:

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen

Diensten waarvan de werkring uitsluitend faciliteitengemeenten uit het Nederlandse taalgebied omvat

Deze diensten zijn alleen onderworpen aan de regeling voor communicatie met inwoners uit de taalgrens- en randgemeenten van de diensten waarvan de werkring dergelijke gemeenten bestrijkt.

Diensten van de Vlaamse Gemeenschapscommissie

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen:	Nederlands, maar belanghebbenden kunnen, als zij de noodzaak aantonen, kosteloos een gewaarmerkte vertaling verkrijgen

Diensten van de Brusselse Hoofdstedelijke regering en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie*

– betrekkingen met particulieren:	Nederlands of Frans, naar gelang van de taal van de wens van de particulier
– berichten en mededelingen aan het publiek:	Nederlands en Frans, zonder voorrang van een van beide talen
– formulieren bestemd voor het publiek:	Nederlands en Frans, zonder voorrang van een van beide talen
– opstellen van akten die particulieren betreffen:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de particulier
– getuigschriften, verklaringen, machtigingen en vergunningen die worden uitgereikt aan particulieren:	Nederlands of Frans, naar gelang van de wens van de particulier

* De Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) hangt niet af van het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest, de federale overheid of een van de beide grote gemeenschappen. Het is een aparte gemeenschapsinstelling die gemeenschapsbevoegdheden uitoefent over de Brusselaars en over de instellingen in Brussel die niet met de ene of de andere gemeenschap kunnen worden verbonden, zoals de OCMW's. Deze instellingen noemt men 'bicommunautaire instellingen'.

Colofon:

Verantwoordelijke uitgever:
Ann Steenwinckel
Coördinatie Brussel

Redactie, ontwerp en netopmaak:
Jansen & Janssen, Gent
www.jaja.be

Advies:
Tom De Pelsmaeker
m. m. v.
Cel Juridische Dienstverlening
Afdeling Inspectie Werkgelegenheid
Afdeling Beleidscoördinatie Onderwijs

Druk:
Arte-Print, Brussel

Depotnummer
D/2002/3241/342
6^e herziene druk
Copyright: Vlaamse overheid

Steunpunt Taalwetwijzer

Kamer 7A19
Vlaamse overheid
Boudewijnlaan 30, bus 20
1000 BRUSSEL

Fax: 02-553 56 34
Website: www.taalwetwijzer.be
E-mail: taalwetwijzer@vlaanderen.be

Telefonisch is het Steunpunt Taalwetwijzer te bereiken via de Vlaamse Infolijn.

Vlaamse overheid

